

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Συγγραφέας: ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΘΕΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο πρωτοποριακές διατάξεις του άρθρου 2Λ του Συντάγματος του 1975, όπως αναθεωρήθηκαν το 2001, αφενός επιβάλλουν στο κράτος την υποχρέωση προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, κι αφετέρου, επιτάσσουν τη χωροταξική οργάνωση της χώρας, την οποία, επίσης, αναθέτουν στο κράτος. Οι δύο αυτές υποχρεώσεις προδήλως αλληλοεξαρτώνται, έτσι ώστε να μη νοείται προστασία του περιβάλλοντος χωρίς χωροταξικό σχεδιασμό και αντιστρόφως. Μάλιστα, για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις, ο συντακτικός νομοθέτης έλαβε ιδιαίτερη μέριμνα, εισάγοντας στο κείμενο του Συντάγματος ειδικές διατάξεις, με τις οποίες οι εκτάσεις με δασική βλάστηση υπάγονται σε αυστηρό προστατευτικό καθεστώς. Σε εκτέλεση της συνταγματικής αυτής επιταγής θεσπίστηκε και σειρά νόμων: ν. 998/1979, ν. 1337/1983, ν. 1428/1984, ν. 1650/ 1986, ν. 3028/2002 κ.ά.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας, ερμηνεύοντας τους νόμους αυτούς υπό το φως της πιο πάνω συνταγματικής διάταξης, συνέβαλε αφενός στην προστασία του περιβάλλοντος και ειδικότερα των δασών και των λοιπών οικοσυστημάτων, των μνημείων και του οικιστικού περιβάλλοντος, κι αφετέρου στην προώθηση του χωροταξικού σχεδιασμού της χώρας. Έτσι, κρίθηκε (ΣτΕ 3754/1981 Ολ) ότι αντίκειται στο άρθρο 24 παρ 1 του Συντάγματος η επιτρέπущα την αλλοίωση της μορφής ιδιωτικών δασών και δασικών εκτάσεων διάταξη του άρθρου 5 παρ. 6 του ν.δ. 886/1971 που επιτρέπει την οικιστική εκμετάλλευση ιδιωτικής δασικής έκτασης, ότι και οι επιτρεπόμενες από το Σύνταγμα και το νόμο επεμβάσεις σε δάσος ή δασική έκταση, όπως είναι η εγκατάσταση αιολικών σταθμών (ΣτΕ 3596/2007, 2569/2004) ή η εξόρυξη λατομικών ορυκτών (ΣτΕ 1986/2002) πρέπει να διενεργούνται με τη μεγαλύτερη δυνατή φειδώ, αφού προηγουμένως κριθεί αιτιολογημένους ότι η ικανοποίηση των συγκεκριμένων αναγκών που επιδιώκεται με την επέμβαση υπερτερεί της ανάγκης διαφύλαξης της δασικής βλάστησης και ότι δεν υφίσταται τρόπος ικανοποίησης των αναγκών χωρίς αλλοίωση της μορφής εκτάσεων με δασικό

χαρακτήρα, ότι η, υπό όρους, επιτρεπτή λατομική δραστηριότητα συνδέεται με την υποχρέωση ανάπλασης του λατομικού χώρου μετά τη λήξη του χρόνου εκμετάλλευσης και ότι οι επιτρεπτές επεμβάσεις σε δασικές εκτάσεις δεν συνεπάγονται μεταβολή του νομικού χαρακτήρα των εκτάσεων αυτών, αλλά μόνο προσωρινή δυνατότητα επέμβασης για την άσκηση συγκεκριμένης λατομικής δραστηριότητας με υποχρέωση, μετά την παύση της λειτουργίας του λατομείου, αποκατάστασης του δασικού χαρακτήρα των εκτάσεων (ΣτΕ 2763/2006). Περαιτέρω, κρίθηκε ότι η επιβαλλόμενη από το άρθρο 7, παρ. 1β του ν. 2837/2000 αποκατάσταση λατομικών χώρων λειτουργούντων εκτός λατομικών περιοχών, αποσκοπεί προεχόντως στην επαναφορά, κατά το δυνατόν, του διαταραχθέντος φυσικού τοπίου στην πρότερα κατάσταση του βάσει ειδικής μελέτης αποκατάστασης, η οποία μπορεί να προβλέπει και την εκτέλεση περαιτέρω λατομικών εργασιών, μόνον, όμως, εφόσον είναι απολύτως αναγκαίες για την αποκατάσταση του λατομείου (ΣτΕ 2191/2006, πρβλ ΣτΕ 2675/2003, 3393/2001).

Εξάλλου, κατά την πάγια-νομολογία του ΣτΕ, τα οικοσυστήματα των ακτών, μέρος του φυσικού περιβάλλοντος, και δη ευπαθές πρέπει, να τελούν υπό ιδιαίτερο καθεστώς ήπιας διαχείρισης και ανάπτυξης, η συνταγματική δε προστασία τους προϋποθέτει προεχόντως την κατάρτιση των οικείων χωροταξικών σχεδίων, στα οποία πρέπει να εντάσσονται, μεταξύ άλλων, και τα πάσης φύσεως λιμενικά έργα που "συνιστούν ουσιώδεις τεχνικές παρεμβάσεις και αλλοιώσεις των παράκτιων οικοσυστημάτων (ΣτΕ 1340/2007, 2506/2002), ενώ τα «ρεύματα», οικοσυστήματα με ιδιαίτερο μικροκλίμα που συμβάλλουν πολλαπλώς στην ισορροπία του περιβάλλοντος (ΣΕ 1801/1995, 4577/1998, 2656/1999, 2591/2005), διά των οποίων συντελείται κυρίως η απορροή προς τη θάλασσα των πλεοναζόντων υδάτων της ξηράς, πρέπει να διατηρούνται από το κράτος στη φυσική τους κατάσταση προς διασφάλιση της λειτουργίας τους ως οικοσυστημάτων, επιτρεπομένης μόνον της εκτέλεσης των απολύτως αναγκαίων τεχνικών έργων διευθέτησης της κοίτης και των πρανών τους προς διασφάλιση της ελεύθερης ροής των υδάτων, αποκλεισμένης κάθε αλλοίωσης της φυσικής τους κατάστασης με επίχωση ή κάλυψη της κοίτης τους, ή τεχνική επέμβαση στα σημεία διακλαδώσεώς τους (ΣτΕ 4577/1998, 2315/2002, 2591/2005 κ.ά.).

Κατά πάγια νομολογία η αυξημένη προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη διατήρηση των πολιτιστικών στοιχείων στο διηνεκές και κάθε επέμβαση πλησίον μνημείου πρέπει, κατ' αρχήν, να αποβλέπει στην

προστασία και ανάδειξη αυτού, να ενεργείται δε ενόψει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και του είδους του μνημείου επί τη βάσει των δεδομένων της επιστήμης, απαγορευμένων επεμβάσεων και χρήσεων μη συμβατών προς την κατά προορισμό χρήση του μνημείου (Σ τ Ε 2540/2005).

Ο θεσμός της μεταφοράς συντελεστή δόμησης κρίθηκε ότι δεν συνάδει προς τις συνταγματικές αρχές της ορθολογικής χωροταξικής και πολεοδομικής ανάπτυξης, της προστασίας του οικιστικού περιβάλλοντος και της διαμόρφωσης των καλύτερων δυνατών όρων διαβίωσης, και δεν μπορεί να αποτελέσει σύστημα πολεοδομικής σχεδίασης, γιατί θα οδηγούσε σε νόθευση του ορθολογικού πολεοδομικού σχεδιασμού, έχει δε από τη φύση του δυσμενείς επιπτώσεις στο οικιστικό περιβάλλον της περιοχής υποδοχής του μεταφερόμενου συντελεστή, αφού συνεπάγεται απόκλιση από τους γενικώς ισχύοντες στην περιοχή όρους δόμησης και αύξηση της οικιστικής πυκνότητας σε αυτή, ότι μόνο ως μέθοδος αποζημίωσης στις περιπτώσεις που προβλέπονται από το άρθρο 24 παρ. 6 του Συντάγματος μπορεί να εισαχθεί από τον νομοθέτη, και μετά την πρόσφατη αναθεώρηση του Συντάγματος αποτελεί επιτρεπτό κατά το Σύνταγμα τρόπο αποζημίωσης και των ιδιοκτητών ρυμοτομούμενων ακινήτων, αν οι τελευταίοι αποδέχονται να ικανοποιηθούν με τον τρόπο αυτόν (ΣτΕ 2367/2007 Ολ, 6070/1996 Ολ). Ακόμη, κρίθηκε ότι η ρύθμιση του θεσμού της μεταφοράς συντελεστή πρέπει να περιλαμβάνει σαφή προσδιορισμό των κριτηρίων επιλογής των ζωνών υποδοχής ΣΔ, κριτηρίων αμιγώς πολεοδομικών και αναφερόμενων στις ζώνες αυτές [ΣτΕ Ολομ., 6070/1996, 1071/1994, 1072/1994, 1073/1994 κ.ά.]. Συνήχθη δε ο κανόνας ότι επιτρέπεται να μεταφέρεται συντελεστής δόμησης, στις καθοριζόμενες ζώνες, μόνο από ακίνητα που βρίσκονται στην περιφέρεια του ίδιου Δήμου ή Κοινότητας όπου βρίσκεται και το Βαρυνόμενο με τον περιορισμό ακίνητο, διότι έτσι δεν νοθεύεται η πολεοδομική σχεδίαση και επιτυγχάνεται επιπλέον αντιστάθμιση της επιβάρυνσης που ορισμένη περιοχή υφίσταται, λόγω της μεταφοράς σε αυτή συντελεστή δόμησης, με την ωφέλεια της ίδιας περιοχής από την ύπαρξη διατηρητέων κτιρίων, ο γενικώς ισχύων για την περιοχή συντελεστής δόμησης [ΣτΕ 2367/2007 Ολ, 6070/1996 Ολ]. Επίσης, κρίθηκε ως αντισυνταγματική η παρ 5 του άρθρου 7 του ν 3044/2002, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 4 του ν. 3212/2003, που επιτρέπει τη Μ.Σ.Δ. σε συγκεκριμένα ακίνητα, στα οποία έγινε αλλαγή χρήσης μέχρι 30 11.2003, χωρίς να λαμβάνεται καθόλου υπόψη η οικιστική επιβάρυνση της ευρύτερης περιοχής από αυτή τη νομιμοποίηση της αυθαίρετης αλλαγής της χρήσης των ακινήτων (ΣτΕ 2367/2007

Ολ).

Περαιτέρω κρίθηκε ότι με τις διατάξεις του ν. 1337/1983 που αναφέρονται στο θέμα των αυθαιρέτων κατασκευών διατηρείται ο κανόνας της κατεδάφισης των αυθαιρέτων (ΣτΕ 3632/1992, 1700/1995 κ.ά.) και ότι η οριστική εξαίρεση από την κατεδάφιση αυθαιρέτων κτισμάτων της παρ 1 του άρθρου 15, που βρίσκονται εκτός σχεδίου πόλεων ή οικισμών προ του 1923, επιτρέπεται μόνον όταν η εκτός σχεδίου περιοχή εντάσσεται σε πολεοδομικό σχέδιο, γιατί η οριστική κρίση περί εξαιρέσεως ή όχι από την κατεδάφιση αυθαιρέτου, χωρίς να έχει προηγηθεί ένταξη της εκτός σχεδίου περιοχής σε πολεοδομικό σχέδιο, θα καθιστούσε την όλη ρύθμιση αντισυνταγματική (ΣτΕ 3356/2005). Στο πλαίσιο του επιβαλλόμενου από το άρθρο 24 χωροταξικού σχεδιασμού, έχει κριθεί ότι η εγκατάσταση Βιομηχανικής ή βιοτεχνικής επιχείρησης είναι επιτρεπτή μόνο σε περιοχές που, με βάση νόμιμα κριτήρια, αναγόμενα τόσο στην ανάγκη ανάπτυξης της σχετικής παραγωγικής δραστηριότητας, όσο και στην ανάγκη προστασίας του φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, έχουν καθορισθεί ως περιοχές προοριζόμενες για την ανάπτυξη της δραστηριότητας αυτής και όχι σε όσες περιοχές απλώς και μόνο δεν απαγορεύεται ρητά η συγκεκριμένη χρήση (ΣτΕ 2319/2002). Από τον κανόνα αυτό μπορούν να εξαιρεθούν στοιχειώδεις μόνο ως προς την κλίμακα και τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον παραγωγικές δραστηριότητες χαμηλής όχλησης, εφόσον η συγκεκριμένη δραστηριότητα είναι σχετική με τις παραδοσιακές καλλιέργειες της περιοχής ή την αναπτυσσόμενη σ' αυτήν κτηνοτροφία ή δασοπονία (ΣτΕ 3175/2009 παρ. 7μ.). Τέλος, κρίθηκε ότι η χρονική επέκταση του μεταβατικού καθεστώτος του ν 1Λ28/1984 με τις διατάξεις των παρ 2, 3 και 4 του άρθρου 20 του Ν. 2115/1993 για όλα τα λατομεία, ακόμα και για όσα λειτουργούσαν χωρίς άδεια και με δυνατότητα μάλιστα επέκτασης τους σε όμορες περιοχές, αναιρεί κατ' ουσίαν το σύστημα του νόμου για τη δημιουργία λατομικών περιοχών, κατά παράβαση της συνταγματικής αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης (Στ Ε. 705/2006 Ολ).

Το πιο πάνω μικρό δείγμα από τη νομολογία του ΣτΕ αρκεί για να καταδείξει γιατί το δικαστήριο αυτό καταξιώθηκε στη συνείδηση των πολιτών για τη συμβολή του στην προστασία του περιβάλλοντος.

Νόμος και Φύση

Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη

<https://nomosphysics.org.gr>

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «ΔΙΚΑΙΟΡΑΜΑ», Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2009, σ. 10-11.